

Міністерство освіти і науки України
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

кафедра теорії і практики журналістики

методичні матеріали для вивчення дисципліни

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

для студентів I курсу
спеціальності 061 журналістика

Рудик Мирослава Степанівна

Львів 2020

Теорія та історія української літератури _____
(шифр і назва навчальної дисципліни)
галузь знань 06 журналістика _____
(шифр і назва галузі знань)
напрямок підготовки журналістика _____
(шифр і назва напрямку підготовки)
спеціальність 061 журналістика _____
(шифр і назва спеціальності)
спеціалізація _____
(назва спеціалізації)
факультет, відділення журналістики _____
(назва факультету, відділення)

2020– 2021 навчальний рік.

Розробники: Рудик Мирослава Степанівна, кандидат наук із соціальних комунікацій, доцент кафедри теорії і практики журналістики _____
(вказати авторів, їхні посади, наукові ступені та вчені звання)

Затверджено на засіданні кафедри теорії і практики журналістики Львівського національного університету імені Івана Франка (протокол від “ ___ ” червня 2020 року № ___)

Схвалено Вченою радою факультету журналістики

Протокол від “ ___ ” _____ 2020 року № ___

©Рудик М.С., 2020 рік

Найменування «Теорія та історія української літератури»	Галузь знань, напрям підготовки освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
<i>Кількість кредитів – 4</i>	<i>Галузь знань: 0303 Журналістика та інформація</i>	<i>Форма навчання: денна</i>
<i>Загальна кількість годин – 120</i>	<i>Напрямок підготовки: 6:030301 «Журналістика»</i>	<i>Рік підготовки: перший</i>
<i>Тижневих годин – 3</i>	<i>Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр</i>	<i>Семестр – 1 Лекції – 24 Практичні – 24</i>
		<i>Самостійна робота – 72</i>
		<i>Вид контролю: іспит</i>

ВСТУП

Літературна творчість – це чарівний світ мистецтва слова, який створює нову художню реальність за законами краси, передає загальнолюдські й національні цінності від покоління до покоління.

Дисципліна «Теорія та історія української літератури» є навчальним курсом, що входить до фундаментальних фахових дисциплін студента факультету журналістики.

Курс теорії та історії української літератури є однією з базових навчальних дисциплін. Знання давньої української літератури забезпечує глибинне розуміння та осмислення студентами творів літератури XIX–XXI ст., наповненої концептами, ідеями, символами та інтертекстуальними складниками епох Середньовіччя та Бароко. Засвоєння літературної спадщини з XI по XVIII ст. є необхідним:

- для подальшого розуміння розвитку української літератури;
- для формування самоусвідомлення зокрема – майбутніх письменників і літературознавців;
- для виховання літературних критиків і журналістів у галузі літератури.

Предметом вивчення цього курсу є історичні особливості зародження і розвитку української літератури, формування літературного процесу, а також теоретичних основ літературної творчості. Розуміння значимості теорії та історії української літератури як навчальної дисципліни для студентів-журналістів з давнього періоду зокрема, у тому, що вона має здатність виражати

тісний зв'язок між минулим і сьогоденням; сприяє формуванню сприйняття студентами і минулого, і сучасного; відображає сьогоденні турботи і підтримує чи корегує особистісні наміри, допомагає орієнтуватись у книжковому розмаїтті, фахово оцінити той чи інший літературний твір.

Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета – освоєння студентом комплексу знань з теорії та історії української літератури, здобути навички літературної критики.

Завдання курсу:

- ✓ формувати розуміння студентами українського літературного процесу як неперервної цілісності від часу становлення системи книжної літератури до сучасності на жанрово-тематичних, образно-художніх, стильових та ідейних рівнях розвитку з урахуванням культурно-естетичних та суспільно-історичних чинників і трансформацій;
- ✓ формувати усвідомлення української літератури як складової частини національної культури в процесі творення національної ідентичності, з урахуванням нинішніх реалій полікультурності та різнорівневих культурних комунікацій;
- ✓ сприяти оволодінню студентами компетенціями, що сприяють розумінню історико-літературного процесу та набуття знань для сучасного аналізу твору мистецтва давнього періоду як специфічної художньо-естетичної системи.

Унаслідок вивчення дисципліни студент повинен:

ЗНАТИ:

- визначення основних літературознавчих понять і термінів;
- літературознавчі праці, передбачені для обов'язкового вивчення;
- головні концепти епох та концепти-образи літературних творів, зазначених у програмі, і вміти розкривати їх смисли та розуміти структуру;
- зміст творів, визначених програмою.

УМІТИ:

- використовувати термінологічний апарат історико-літературних досліджень;
- практично аналізувати та інтерпретувати літературознавчі дослідження;
- здійснювати аналіз літературного процесу в контексті літературознавчої думки того часу;
- розрізняти методологічні підходи різних літературознавчих шкіл до історії літератури;
- рецензувати літературний твір.

Методи викладання – дисципліна викладається у вигляді лекційних і практичних занять.

Система контролю знань та умови складання іспиту.

Навчальна дисципліна «Теорія та історія української літератури» оцінюється за модульно-рейтинговою системою.

Під час вивчення дисципліни застосовуються такі методи контролю знань студентів.

- *поточний*: робота на практичних заняттях, виконання письмових завдань;
- *підсумковий*: тестування.

Результати навчальної діяльності студентів оцінюються за 100-бальною шкалою.

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЗАНЯТЬ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1

«Література як різновид мистецтва»

Цей змістовий модуль присвячений вивченню літератури серед інших видів мистецтв, розумінню літературної праці як високої мети та самореалізації. Як виду мистецтва, літературі притаманне багатогранне, історичне осмислення дійсності, сприймання та осмислення її, безпосередньо як процесу. Предметом літературного пізнання є людина в життєвому процесі, та й усе, пов'язане з нею. Це і пов'язує її з журналістикою. Дослідження спільного і відмінного між журналістикою і художньою літературою допомагає віднайти творче начало

журналістської професії, поєднати творчість і ремесло, дізнатися про досвід журналістів, які стали письменниками і навпаки. Краще зрозуміти особливості літературної праці у журналістиці. Дізнатися, як знання з літератури допомагають у професійній реалізації.

ТЕМИ ЛЕКЦІЙНИХ І ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Тема №1. Література як мистецтво слова. Основні літературознавчі терміни і поняття.

Література до теми:

- [Redacted]
- Літературознавчий словник-довідник [Redacted]
- Теорія літератури: Підручник / за наук. ред. Олександра Галича. – 3-тє вид. . – К: Либідь, 2006. – 488с.

Завдання: письмова робота на тему: *Книга, яка змінила моє життя.*

Практичне заняття №1

Питання для обговорення:

1. Яке походження має слово «література»? Назвіть його значення.

2. Що означає термін «літературознавство»?
3. Чим відрізняється масова та елітарна літератури?
4. Розкрийте зміст поняття «художня література».

Тема №2. Історіографія літературознавства як галузь науки про літературу.

Література до теми:

- Грушевський М. Історія української літератури: В 6 т., 9 кн. Київ, 1993-1996.
- Возняк М. Історія української літератури : [у 2 кн.] / М. Возняк. – Львів, 1992. – Кн. 1.
- Чижевський О. І. Історія української літератури / О. І. Чижевський. – Тернопіль, 1994.

Завдання: *аналіз праці І. Франка «Нарис історії українсько-руської літератури до 1890 рр.».*

Практичне заняття №2

Питання для обговорення:

1. Літературна творчість у рецепції науковців.
2. Проблема періодизації української літератури.
3. Історіографія літературознавства.
4. Ґрунтовний огляд української літератури від найдавніших часів до кінця ХІХ ст. у праці І. Франка.

Тема №4. Історія літератури як спосіб вивчення культурної традиції народу

Література до теми:

- [Redacted] Т. 1 : А - Л [Redacted]
- Рева Н.М. Рекомендаційна бібліографія художньої літератури і літературознавства на Україні: Навч.посібник. — К.: Вища шк., 1992. — 195 с.
- Теорія літератури: Підручник / за наук. ред. Олександра Галича. — 3-тє вид. . — К: Либідь, 2006. — С.442- 459с.
- Франко І. Із секретів поетичної творчості //Франко І. Зібрання творів у 50-ти т. — К.: Наукова думка, 1976–1986. — Т. 31.

Практичне заняття №3

Питання для обговорення:

1. Поняття про літературний процес.
2. Концепція жанротворення у висвітленні І. Франка.
3. Найвище завдання літератури.

Література до теми:

- Слово многоцінне. Хрестоматія української літератури XV- XVIII ст. : [у 4 кн.] / [упоряд. В. Яременко, Вал. Шевчук]. — Кн. 4. — К. : Аконтіт, 2006. — С. 36–95, 573–596, 667–709.
- Теорія літератури: Підручник / за наук. ред. Олександра Галича. — 3-тє вид. . — К: Либідь, 2006. — С.324-327; С.341–350.
- Українські народні думи та історичні пісні / Упоряд.: П. Д. Павлій, М. С. Родіна. М. П. Стельмах. За редакцією М. Т. Рильського, К. Г. Гуслистого. — Київ: Вид-во АН України, 1955. — 659 с.
- Історичні пісні // Літературознавча енциклопедія : у 2 т. / авт.-уклад. Ю. І. Ковалів. — Київ : ВЦ «Академія», 2007. — Т. 1 : А – Л. — С. 444.

Завдання: підготувати рекламу улюбленої книги.

Практичне заняття №4

Питання для обговорення:

1. Історичні пісні, думи.
2. Літературні жанри, течії і напрями.
3. Поняття про художній метод і стиль.

Тема №5. Особливості журналістської праці в галузі літератури.

Література до теми:

- Здоровега В. Теорія і методика журналістської творчості : [підручник] Володимир Здоровега. – Львів : ПАІС, 2004. – С.158–172; С.218–230.
- Прилюк Д. М. Проблеми теорії публіцистики (архітектоніка твору) : [лекції] / Д. М. Прилюк. – К. : Вища школа, 1970. – 68 с.
- [REDACTED] Н. [REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]
- Монич Л.М. Особливості жанрового контенту сучасних літературно-художніх журналів України / Л.М. Монич // Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. – № 1027. – 2012. – [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://www-philology.univer.kharkov.ua/nauka/e_books/visnyk_1027/content/monych.pdf.

Завдання: інтерв'ю з сучасним письменником.

Практичне заняття №5

Питання для обговорення:

1. Літературна праця і журналістика: спільне і відмінне.
2. Огляд літературних видань.
3. Досвід журналістів, які працюють у літературі.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2

«Літературна спадщина давнини»

Цей змістовий модуль узагальнює знання про літературну спадщину давнини. Адже український народ багатий на літературні пам'ятки, історія яких сягає ще дохристиянського періоду. Дослідження художньої літератури в історичному аспекті допомагає осягнути особливості історичного розвитку народу, простежити його неповторний шлях. Кожний історичний період накладає свій специфічний відбиток на розвиток літератури. Історія літератури – це своєрідна розповідь про минуле, ознайомлення з пам'ятками давнього письменства, специфікою книгописання. Дослідження текстів давньої літератури дає знання про різноманітність літературної творчості, специфіку жанрів, проблематику, авторство, взаємовпливи у літературній традиції. Всі ці знання формують уявлення про наших предків, їхній світогляд, глибоко культурний розвиток. Для майбутнього журналіста – це не лише частина знань національної історії, а й фундамент для послідовного утвердження української культури та самобутності.

ТЕМИ ЛЕКЦІЙНИХ І ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Тема №6. Зародження і розвиток давньої української літератури

Література до теми:

- Білоус П. В. Історія української літератури XI-XVIII ст. : [навч. посіб.] / П. В. Білоус. – К. : ВЦ Академія, 2009. – С. 162–184.
- Новик О. Історія української літератури (давньої) / О. Новик. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – С. 116–118.
- Білоус П. Жанрова система української літератури (період Київської Русі) / П. Білоус // Слово і час. – 2002. – № 2. – С. 19–24.
- Скленар І. М., Лозинський М.В. Історія видавничої справи та редагування: навч. посібник. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2014. – С.15-26.

Завдання: підготувати доповідь про одну з пам'яток давньої літератури.

Практичне заняття №6

Питання для обговорення:

1. Проблеми вивчення давнього письменства.
2. Особливості давньої української літератури.
3. Жанри давньої літератури
4. Пам'ятки літератури дохристиянського періоду.

Тема №7. Особливості літератури Київської Русі. Формування осередків книжності.

Література до теми:

- Білоус П. В. Історія української літератури XI-XVIII ст. : [навч. посіб.] / П. В. Білоус. – К. : ВЦ Академія, 2009. – С. 162–184.
- Береза І. Етичні ідеали Самовидця / І. Береза // Слово і час. – 1994. – № 4–5. – С. 10–15.
- Корпанюк М. Крайове та козацьке компілятивне літописання як історико-культурне явище / М. Корпанюк. – К., 1997 41с.
- Літопис Гадяцького полковника Григорія Грабянки. – К. : Тов-во Знання, 1992.
- Скленар І. М., Лозинський М.В. Історія видавничої справи та редагування: навч. посібник. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2014. – С.46–61.
- Запаско Я. Пам'ятки книжкового мистецтва: Українська рукописна книга / Я. Запаско. – Львів: Світ, 1995. – 490 с.

Практичне заняття №7

Питання для обговорення:

1. Оригінальна і перекладна література.
2. Історична та природничо-наукова література.
3. Церковні і світські тексти.
4. Літописання як зразок історичної прози.
5. Книгописання.

Тема №8 Біблійні мотиви в українській літературі

Література до теми:

- Сулима В. Біблія і українська література / В. Сулима. – К. : Освіта, 1998. – С. 151–172.
- Біблія, або Книги Святого Письма Старого й Нового Заповіту / [переклад І. Огієнка]. – К.: Видання Українського біблійного товариства, 1993.
- Білоус П. Естетичне значення давньої української літератури / П. Білоус // П. Білоус Актуальні питання української медієвістики. – Житомир, 2009. – С. 28–46.
- Білоус П. В. Історія української літератури XI–XVIII ст. : [навч. посіб.] / П. В. Білоус. – К.: ВЦ Академія, 2009. – С. 162–184.
- Пелешенко Ю. Українська література пізнього Середньовіччя.
- Система жанрів. Духовні інтенції / Ю. Пелешенко. – К.: ПУ «Фоліант», 2004. – 420 с.

Практичне заняття №8

Питання для обговорення:

1. Біблія як шедевр українського письменства.
2. Апокрифи та агіографічна проза.
3. Паломницька література.
4. Ораторська проза.
5. Біблійні мотиви у творчості І.Франка, Т. Шевченка, Лесі Українки, Л. Костенко.

Тема №9. Полемічна література XVI – поч. XVII і її представники.

Література в теми:

- Поплавська Н. Полемісти. Риторика. Переконування / Н. Поплавська. – Тернопіль, 2007.
- Ушкалов Л. Феномен української полемічної літератури / Л. Ушкалов // Ушкалов Л. Есеї про українське бароко. – К. : Факт, 2006. – С. 121–132.
- Франко І. Іван Вишенський і його твори / І. Франко // Франко І. Зібр. творів : [у 50 т.]. – Т. 30. – К. : Наук. думка, 1981

Завдання: Аналіз поеми І.Франка «Іван Вишенський»

Практичне заняття №9

Питання для обговорення:

1. Зародження полеміки у літературній спадщині.
2. Творчість письменників-полемістів.
3. Творчість Івана Вишенського у контексті суспільно-релігійних процесів кінця XVI – поч. XVII ст.

Тема №10. Діяльність колегіумів і розвиток шкільної драми.
Мандрівні дяки. Творчість Г. С. Сковороди.

Література до теми:

- Білоус П. В. Історія української літератури XI-XVIII ст.: [навч. посіб.] / П. В. Білоус. – К. : ВЦ Академія, 2009. – С. 324–341.
- Гудзій М. К. Українська інтермедія XVII-XVIII ст. / М. К. Гудзій // Українська інтермедія XVII-XVIII ст. – К., 1960.
- Сулима М. Українська драматургія XVII-XVIII ст. / М. Сулима. – К., 2005. – С. 350–365.
- Андрущенко М. Парнас віршотворний: Києво-Могилянська академія та український літературний процес XVIII ст. / М. Андрущенко. – К. : Українська книга, 1999.
- Микитась В. Л. Давньоукраїнські студенти і професори / В. Л. Микитась. – К. : Абрис, 1994.
- Мишанич О. В. Григорій Сковорода / О. В. Мишанич. – К. : Наук. думка, 1994. – 90 с.

Завдання: сучасна інтерпретація одної з байок Г. Сковороди

Практичне заняття №10

Питання для обговорення:

- 1.Інтермедія і вертепна драма:жанри тематика, образи, художні особливості.
- 2.Вплив давньоукраїнської драми на літературу XIX-XX ст.
- 3.Творчість мандрівних дяків.
- 4.Творча спадщина Григорія Сковороди.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3

«Літературна критика і журналістика»

Цей змістовий модуль поєднує теоретичні знання і практичні навички. Студент, освоївши відповідні знання, пробує себе в ролі літературного критика. Таким чином він вчиться давати критичну оцінку творам мистецтва. Його завдання фахово оцінити той чи інший літературний твір. Літературна критика – це складова частина медіакритики. А на сьогодні зростає роль журналістів, які добре розбираються у питаннях літератури, адже книговидавнича діяльність письменників зростає, тому є потреба у фахівцях, які роблять якісні огляди, рецензії, аналіз сучасних літературних творів. Це популяризує українську літературу, допомагає розвивати творчість молодих авторів, розширює читацьку аудиторію. Критик не просто оцінює твір з погляду композиції і сюжету, мови і літературно-жудожніх засобів, а насамперед допомагає розібратися у розмаїтті художніх творів, виховує певні естетичні смаки своєї аудиторії, формує громадську думку. Для студента-журналіста такі навички є корисні ще й у тому сенсі, що він завжди зможе самотужки дати оцінку літературному твору, не покладаючись на судження інших.

ТЕМИ ЛЕКЦІЙНИХ І ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Тема №11. Напрями, шляхи та види аналізу літературного твору.

Література до теми:

- Теорія літератури: Підручник / за наук. ред. Олександра Галича. – 3-тє вид. . – К: Либідь, 2006. – 488с.
- Ільницький М. Критика і критерії. Львів, 1998.
- Літературна критика // Літературознавча енциклопедія: у 2 т. / авт.-уклад. Ю. І. Ковалів. — Київ : ВЦ «Академія», 2007. — Т. 1: А – Л. – С. 569-570.
- Огляд літератури; Органічна критика; Тематична критика // Літературознавча енциклопедія: у 2 т. / авт.-уклад. Ю. І. Ковалів. – Київ: ВЦ «Академія», 2007. — Т. 2 : М –Я. – С. 143; 161-162; 473.
- Кузнєцова О.Д. Аналітичні методи в журналістиці: Навч. посібник. – Львів, 2002. – С.63-68; С.80-86.

Завдання: підготувати рецензію на літературний твір

Практичне заняття №11

Питання для обговорення:

1. Особливості поетичної мови.
2. Сюжет і композиція літературного твору
3. Складові частини аналізу літературного твору.
4. Теоретичні основи літературної критики.

Тема №12. Передумови й особливості формування української літературної критики. Поняття про літературно-критичний метод. Особливості літературної критики в Україні.

Література до теми:

- Здоровега В. Теорія і методика журналістської творчості : [підручник] Володимир Здоровега. – Львів : ПАІС, 2004. – 268с.
- Качкан В. Літературно-художня критика в пресі. – К., 1979.
- Історія української літературної критики. – К., 1988. – 456 с.
- Кузнєцова О.Д. Аналітичні методи в журналістиці: Навч. посібник. – Львів, 2002. – С.54-59; С. 71-77.
- Сивокінь Г.М. У вимірах сприймання. Теоретичні проблеми художньої літератури, її історії та функцій. – К., 2006.
- Харитоненко О. Сучасні трансформації жанру літературної рецензії в масмедійному просторі України :[Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/14550/1/Kharytonenko_Review.pdf

Завдання: підготувати літературний портрет митця.

Практичне заняття №12

Питання для обговорення:

1. Літературна критика і журналістика.
2. Літературно-критичні жанри журналістики.
3. Приклади літературної критики у медіа.
4. Презентація власного журналістського матеріалу.

ТИПОВІ ЗАПИТАННЯ ДЛЯ КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ

1. Яке походження має слово «література»?
2. Що означає термін «літературознавство»?
3. Чим відрізняється масова та елітарна літератури?
4. Розкрийте зміст поняття «художня література»
5. Дайте визначення «літературний процес –це...».
6. Чим відрізняється журналістська творчість від літературної?
7. Дослідники давньої літератури.
8. Зразки письменства давньої літератури.
9. І. Франко як дослідник української літератури XI–XVIII
10. Періодизація літератури за Д.Чижевським.
11. Назвіть відомі вам зразки української фольклорної балади, визначте стильові особливості.
12. Значення понять «зміст» і «форма літературного твору».
13. Дайте визначення літературознавчих понять «художній образ», «прототип», «ліричний герой», «персонаж», «дійова особа».
14. Поясніть, як співвідноситься в літературі загальнолюдське і національне. Наведіть приклади
15. Назвіть відомі вам зразки українських народних історичних пісень, визначте їх жанрову своєрідність, специфічність поетичної форми.
16. Зразки ораторської прози часів Київської Русі.
17. Перекладна література Київської Русі.
18. Іван Франко як літературний критик.

19. Жанрове розмаїття давньої літератури.
20. Агіографічна проза – це...
21. Що таке апокрифи?
22. Біблійні мотиви у творчості українських письменників
23. Церковні і світські тексти давньої літератури.
24. Які вам відомі історики української літератури?
25. З якого часу відома писемність на Руських землях?
26. Вкажіть період активного розвитку оригінальної літератури Київської Русі
27. Визначте символічний зміст образів «Закону» і «Благодаті» за текстом «Слова про Закон і Благодать».
28. Який період історії охоплює оповідь у «Велесовій книзі»?
29. На прикладах різних творів періоду Київської Русі аргументовано розкрийте вплив Біблії (притч, символів, тем, ідей тощо) на твори книжної літератури.
30. Полемічна література.
31. Різновиди драми.
32. Творча спадщина Г.Сковороди.
33. Теоретичні основи літературної критики.
34. Призначення критики у журналістиці.
35. Які вам відомі літературно критичні жанри?
36. Назвіть складові частини аналізу літературного твору?
37. Особливості поетичної мови твору.
38. Формування української літературної крити.
39. Критичні жанри журналістики.
40. У чому полягає складність сучасної літературної критики?